

KIS HÍR

... RÉMÜLTEN UGROTT A LEVEGŐBE. (Lásd a 261. lapon.)

Szerkeszti Forgó bácsi.

LVII. köt. 17. szám.

Ára negyed évre 1 frt. Egyes szám ára 12 kr.
Megjelen minden vasárnap 16 lapon.

1899. október 22-én.

AZ INKA MADARA.

— Elbeszélés számos képpel. —

Irta *Fenn György.*

(Folytatás.)

ESŐNAKUNK lassan ereszkedett a folyón lefelé. Merően nézegettünk jobbra, balra, a partokra is, a vízre is; meglestük a legcsekélyebb jelt is — mind hiába. Daninak sehol semmi nyoma. Sem a vízben, sem a parton.

Egyre szomoruban, de szótlamul pillantgattunk egymásra. Láttam, hogy nagybátyámat is meglehetősen elhagyta rendes hideg-vérűsége. Persze, csöppet sem csodáltam. Hiszen én meg alig birtam visszafojtani a könyeimet, Illés mester pedig elkeseredve dörmögte:

— No, akár a tengerbe is fojthatta volna magát. Hogy czápa nyeli-é el vagy ilyen pánczélos szörnyeteg, az bizony minegy.

Már meszire jutottunk a helytől, ahol a szerencsétlenség történt. Vilmos bácsi végre megszólalt:

— Tovább már hiába keressük. Ha eddig föl nem bukkant a víz alól, jele, hogy a mélységben bele akadt valami hinárba. Rá nem találunk többé. Most már evezünk ismét fölfelé!

Illés mester szótlamul bölintott. Én megragadtam a Dani kibukásával árván maradt evezőt, nagybátyám a kormány-rudhoz ült és lassacskán újra fölfelé evezünk szótlamul, kedvetlenül. Jó ideig tartott, míg elértük azt a helyet, ahol a baj megesett. Még egyszer szét nézegettünk, nem láttunk semmit. Ismét bele fogtunk hát az evezésbe, de Illés mester iziben abba is hagyta.

— Hallotta, uram? kérdé izgatottan.

— Mit? Semmit sem hallok, felelé Vilmos bácsi.

— De én hallottam . . . most újra.

A jobb partról pisszegéshez hasonló hang hallatszott. Mint ha a vízre hajló nagy fák ágazatából szólt volna.

— Talán valami madár, mondám én. Most én is hallottam.

— Ez nem madár hangja, jegyzé meg nagybátyám.

— Persze hogy nem! szólt Illés mester élénken. Az a fiú ott van valahol.

— Hisz' akkor szólana, kiáltana! vélte Vilmos bácsi.

Én azonban reménykedni kezdtem és hangosan kiáltám:

— Dani, hol vagy?

Ujra s még erősebben halatszott a pisszegés . . . de nyomban másféle hang is.

— Sajátságos! szólt Vilmos bácsi. Az a pisszegés valóban eredhet embertől; de ez a másik hang okvetlenül majom-pöfögés. Minden esetre nézzünk el oda és kutassuk ki, mi van ott a fák között?

A hang irányában evezve mihamar a part közelébe értünk. Óriási fák terjesztették ágait messze a víz fölé, néhol oly alacsonyan, hogy alig fértünk el alattok; folyondár növények pedig oly sűrűn futottak be az alsó ágakat, hogy alig lehetett a fák lombozatába belátni. Feszülten kémlelőztünk s én mind-untalan azt kiáltoztam:

— Dani, itt vagy? Szólj!

Egyszerre csak erősebben és egészen közelről hallatszott a pisszegés. Fölpillantunk, hát ott láttuk a Dani fiut. De mi tagadás, bár mekkora volt is az izgatottságunk, azon kezdtük hogy nagyot nevetünk. Még a mindig komoly Illés mester is elmosolyodott. Mert Dani barátunk igazán nagyon mulatságos állapotban volt ott fönn egy vastag ágon.

Kézze-lábbal kapaszkodva feküdt az ágon és iparkodott, hogy lehetőleg oda lapuljon, miközben szepegve nézett fölfelé. Mert a feje fölött egy magasabban levő ágról egy bolondos kis majom incselkedett vele. Farkával és fél lábával a felső ágba fogózva, leereszkedett Dani felé és nyugtogatta a kezeit, mint ha bele akarna a fű üstökébe markolni. (Lásd a képet a 261. lapon.) Nem érte el, Dani azonban úgy kapkodta a fejét ide-oda, mint ha már czi-bálná ez a rettenetes ellenség. Mivel pedig mindnyájan láttuk, tudtuk, hogy az a kis majom inkább csak játszik, veszedelmes semmikép sem lehet, hát persze kaczagtunk.

— Ej te oktondi! szólt nagybátyám fölvidultan; mit szepegsz attól az ártatlan kis jószágától? Hiszen egy jó ököl-csapással leütheted a fáról. No, gyere le... nem vagy magasán, szépen lebecsátkozhatol egyenest ide a csónakba.

Ezt Dani iziben meg is tette. Még csuron-vizes volt, de boldogan mosolygott, hogy ismét közénk telepedett.

— Hogy kerültél oda a fára? kérdém. És miért nem feleltél mikor kiáltottunk?

— Nagy oka volt, urfi, mindjárt megmutatom. De hogy az elején kezdjem, hát mikor a vízbe pottyantam, biz' én mindjárt eltökéltem, hogy az a semmiházi szörnyeteg engem ugyan be nem kap. Tudok én a víz alatt uszni, meg is kezdtem mindjárt csak néha és egész piczikét dugtam ki az orromat, hogy egyet szippantsak. Szerencsésen ki is jutottam ide a partra, fölkapaszkodtam erre a fára és kiáltani akartam, mikor megpillantottam azt az atyafit... ott ni...

A fa töve irányában mutatott. Egy óriási kigyó hevert ott mozdulatlanul. Nyilván aludt.

— Mikor a vízből kimásztam és az alligátortól való ijedtemben a fára kapaszkodtam, a nagy sietségben nem vettem észre ezt a kellemetlen szomszédot: jó szerencse, hogy rá nem léptem, föl nem ébresztettem. De mikor már följutottam a fára, megpillantottam; azt is láttam, hogy minden neszre figyel. Mozdulatlanul kellett maradnom, kiáltani meg már éppen nem mertem, mert ha fölrezen a kigyó és rám ront, akkor minek usztam ki? Alligator vagy kigyó fal föl, nem nagy különbség. És ekkor ráadásul ide jött ez a beste nyughatatlan kis jószág és mindenkép a hajamba akart fogózni... Hallottam, mikor a csónakkal fölfelé eveztek, bizony féltem is, hogy itt hagynak, kiáltani mégsem mertem, csak pisszegttem. Hál' Istennek, így is jól van most már.

Hogy ekkép igazi baj nélkül mult el a bal-eset, vigan folytattuk utunkat föl a folyón.

Vigan, de nem könnyen ám. A folyó, melyen eveztünk, nem olyan állapotban volt, mint otthoni folyóink, amelyekből minden el van távolítva, ami a hajózást akadályozná. Itt az ős vadonban persze nem akadhatott senki, aki efféle csak gondoljon is; előttünk talán soha sem is evezett senki végig ezen a folyón. Így hát meg is gyült a dolgunk; nem tudom, Illés mester és Dani nélkül hogyan boldogultunk volna. Mert helyenként olyan hatalmas volt a víz sodra, hogy minden evezés kárba veszett; csak úgy juthattunk tovább, hogy Illés mester és Dani kiszálltak a partra és kötelen vontatták előre a csónakot. Máshol

a vízbe dőlt óriási fák állták el az utunkat; órákig kellett a vízben dolgozni, hogy rést nyissunk, melyen a csónak átfért. Ismét máshol rendkívül kiszélesedett a folyó s tele volt homok-zátyonyokkal, úgy hogy a sekély vízben megfeneklettünk. Ki kellett szállnunk, minden ládát partra hordanunk, hogy a csónakot megkönnyítsük és átsegítsük az akadályon.

Ilyen hajókázás után persze ugyancsak jól esett az éjjeli pihenés. Több napig eveztünk így fölfelé s bár ritka szép madarak mindenütt sereggestül röpködtek, nagybátyám sehol sem állapodott meg. Nagy messzeségben magas hegység látszott, oda mutatott.

— Lehetőleg közelre kell jutnunk ahhoz a hegységhez. Ott sejtem a kviczálok hazáját.

Eveztünk hát följebb és följebb. Jobbról, balról kisebb-nagyobb patakok ömlöttek a fő-folyóba, mely természetesen minden ilyen beömléstől fölfelé kisebb és kisebb volt. Az ötödik vagy hatodik napon már bizony csak nagyobbacska patakon evezgettünk. Egyszer aztán ismét olyan helyre értünk, ahol egy másik patak szakadt a mi patakunkba. Azaz, tulajdonkép már nem láthattuk, melyik szakad a másikba; egészen egyformán sekély vizecske volt mind a kettő az egybe-ömlésen fölül.

— Most már melyiken haladjunk tovább? kérdém, a kormány-rudat tartva.

— Nincs választásunk, felelé nagybátyám. Nézd, ez a jobb felőli patak tele van hinárral, a vize zavaros és nagyon lassan folydogál. Ez tehát alkalmasint csak itt valahol közel a völgyben ered. Ez a másik tisztább, a sodra erősebb. Ez a hegyekből jön.

A balfelőli patakra irányítottam tehát a csónakot. A sekély vízben már nagyon nehezen haladtunk, sokszor meg is feneklettünk, de azért mégis eveztünk még másnap is. Egyre nagyobb hegyek közzé jutottunk, a patak szakadékos partok közt, szűk völgyekben kanyargott, vize mind-inkább fogyott s harmadik napon már nem evezhettünk tovább, a patakból már patakocska lett, csónakunkat nem birta el többé. A víz alig hogy térdig ért, de csak a mélyebb helyeken.

— Vége a hajózásnak, czélnál vagyunk! szólt Vilmos bácsi.

— Hogy érti ezt, kedves bácsi?

— Ugy, hogy egyelőre itt ütünk tanyát. Meglehetősen benn vagyunk a hegyek közt, tehát innen fogunk naponként minden irányban kirándulni. Ha kedvez a szerencse, itt már rá találhatunk az Inka madarára.

Az első nap a tanya berendezésével telt el. Gyarló kis ponyva-sátorunk a ládában maradt, mert Illés mester minden felszólítás nélkül rögtön hozzá látott, hogy házikát ácsoljon össze. Dani buzgón segített neki, de még magam is. Estére kész volt a kunyhó, beköltöztünk.

Másnap reggel Vilmos bácsi elő szólította Illés mestert és Danit.

— Tudnak-e puskával bálni?

— Hogy ne?

— Akkor hát mindegyikök kap puskát és töltényeket.

Mert több puskát hoztunk arra az esetre, ha egyik vagy másik elromlana. Mielőtt azonban a fegyvert kezökbe adta, könyvet vett elő.

— Nézzék ezt a képet. Ez a kviczál, vagy Inka madara. Jól nézzék meg, hogy ha eleve-nül látják, rá ismerjenek.

— Ó, hisz' ez olyan remek, hogy lehetetlen rá nem ismerni, jegyzé meg Illés mester.

— No's, hát legfőképp ezt keressük-kutajuk. Ha Illés mester vagy Dani hozza nekem az első kviczált, egy aranyat kap. Most pedig induljunk! Én Illés mesterrel megyek jobbra; te, Rudi fiam, Danival balra. Ebéd idejére vissza térünk a tanyára.

Megindultunk, bejártuk a környéket nagy darabon. Délre vissza értünk a tanyára, délután folytattuk a keresést, de kviczált bizony egyikünk sem látott. Ez azonban csöppet sem rontotta a kedvünket. Tudtuk, hogy nehéz rátalálni. Addig is beértük néhány más fajta szép madárral.

Több nap telt el így. Dani volt a legtürel-

... MINT HA BELE AKARNA MARKOLNI. (Lásd a 259. lapon.)

metlenebb s egy napon, hogy ismét kiindultunk, egy szűk sziklás völgnél így szolt:

— Itt még nem jártunk. Hát ha itt lesz szerencsénk?

— Nem valószínű. Hiszen itt alig van fa. De hát ráérünk. Nézzünk be ide is.

Dani lépegetett elől, folyvást a levegőbe nézegetve, mint ha azt várná, hogy felröpül-

jön a csoda-madár. Pedig jobb lett volna, ha a lába elé néz, mert ott halálos veszedelem várta. Csak még egy-két lépés és vége. Jó szerencsére én messziről is észre vettem, lekaptam madár-sőrétre töltött puskámat és löttem. Dani rémülten ugrott a levegőbe, mint ha őt érte volna a lövés. (Lásd a képet a czimlapon.)

— Jaj, urfi! Mit csinál? Reám lőtt!
— Dehogy rád! Nincsen semmi bajod.
Nézd!

Ekkor látta meg a csörgő-kigyót, mely, bár egész csomó sörét furódott belé, még mozgott. Még egyszer rálöttem egészen közélről s teljesen szétmorzoltam a fejét.

— Ha rálépsz és megmar, halál fia vagy!

— Ejnye, beste férgé! No, majd ezután nem csak a levegőt vizsgálom. Ugy látszik, nem csak tarka madár él ezen a tájon.

Erről hamar meggyőződünk, nem is mulatságos módon.

A szűk völgynek rövid idő múlva a végére értünk. Magas meredek szirtek zárták el az utat.

— No, itt nem mehetünk tovább mondám.

— Miért ne? Föl lehet kapaszkodni.

Mindjárt neki is indult. Mint afféle matróz-gyerek, nagyon jól értett hozzá, hamar fönn is termett a sziklán: én meg nem akartam szegyenben maradni, hát kissé nehezen ugyan, de végre szintén fölvergődtem. Nem is bántam meg. Mert a tulsó oldalon gyönyörű tájra értünk, pázsitos tisztásokkal meg-megszakított ritkás erdőbe.

Alig néztem szét, már megpillantottam két gyönyörű arany-sárga tollu madarat. Dani, úgy látszik, nem felejtette el fogadalmát, mert nem a levegőbe nézegetett, hanem egyszerre csak így szólt:

— Nézze urfi, nézze, mi az? Olyan mint a macska... de mekkora!

Csak úgy fél-füllel hallottam, nem is ügyeltem rá, mert siettem az arany-sárga madarak után.

(Folytatása következik.)

A KÚT MELLETT.

(Képpel a 269. lapon.)

*Hol futkostál össze-vissza?
Lábcskád merő mocsok!
S a kezecskéd, az sem tiszta...
Majd rá vizet locsolok.*

*Jaj Istenem!... meg azután
Csipős lett már az idő,
Már a lomb is fakul a fán,
Deres a kert, a mező.*

*Most hamar lotty, a szobába!
Harisnyát húzol s cipőt,
Ugy jársz majd az iskolába
S föl sem veszed az időt.*

K É P E K

A MAGYAR NEMZET TÖRTÉNETÉBŐL.

(Képekkel a 264. és 265. lapokon.)

Hajdúk és kuruczok.

MEGYE-HÁZA, város-háza kapujában ma is látunk zsinóros czifra ruhába öltözött hajdut. Szó-beszédben pedig elmondogatjuk egyik-másik nyakas, kemény akaratú és merész emberről, hogy »kurucz« ember. Még diák gyerek is akad, aki »kurucz gyerek« hirében áll.

De arról a hajduról tudjuk, hogy inkább csak parádés szolgál; a kurucz emberrel, kurucz gyerekekkel pedig nem sokat törődünk, ha csak valami különösebb dolgunk nincs vele. Hát ezekről bizony nem is volna mit elmondanom, mikor magyar nemzetünk történetéből akarok egyet-mást elbeszélni.

Más volt hajdan a hajdu, más volt a kurucz. Rettegve ejtette ki nevüket az ellenség; véres fejjel futott előlük, aki gonosz szándékkal tört a magyar nemzetre.

Méltó megemlékezni róluk; illik tudni, kik voltak igazában a hajduk és a kuruczok.

Régen volt az, kétszáz, háromszáz esztendővel ez előtt. Szomorú idők jártak akkor szép Magyarországon! Külső és belső ellenség támadta, zaklatta, sanyargatta. Ekkor kezdtek szerepelni először is a hajduk.

Mikor a hatalmas török hódító szultánok egyre veszedelmesebben fenyegették Magyarországot, királyaink gyalogos katonaságot tartottak a határokon örökiül, már a tizenhatodik század elején. Ezeknek »hajdu« volt a nevök. Mihamar rosszra fordult a hajduknak a dolga, mert senki sem törődött velök. Az ország urai egymás közt viszáldoktak, pártoskodtak, két királyt is választottak. Nagy volt a zür-zavar. A hajduk nem kapták meg a zsoldjukat, s ha nagyobb török sereg jött, nem kaptak segítséget. Az lett tehát belőle, hogy elhagyták a helyöket és mint kóbor csapatok harczoltak hol itt, hol ott. A számuk pedig idővel mind-inkább szaporodott, még pedig csupa olyan harczossal, aki halálos elkeseredéssel fogott fegyvert, mert földön-futóvá lett.

A győzelmes török hadak ugyanis pusztítva, rabolva járták be a mi hazánkat, fölperzselték a falvakat, rabszjira fűzve hurczolták el a lakosságot. Aki fegyverfogható férfi elmenekült, azokból sokan a hajdu-csapatokhoz szegődtek, melyek biztos lakó-hely nélkül ide-oda kalandoztak és nem gondoltak egyébre, csak hogy számszorosan vissza fizessenek a pusztító töröknek. Saját kapitányaikon és hadnagyaikon kívül más urat nem igen ismertek s mint a fürgeteg csaptak le váratlanul hol itt, hol ott a török basákra és bégekre. Vakmerő bátorságukkal, halál-megvető elszánt-

ságukkal csakhamar rettegett hirre tettek szert az ellenség táborában. És midőn a magyar király nagyobb had-járatot rendezett a török ellen, a vezérek rajta voltak, hogy a szabad hajdu-csapatok segítségét megnyerjék. Készséggel szálltak is ezek mindenkor sikra a pogány ellen és hogy milyen pusztítást vittek köztök véghez, arra a sokból följegyzek egy példát.

Éppen háromszáz esztendővel ezelőtt, 1599-ben, a jeles Pálffy vezérlete alatt folyt a háboru a török ellen. Ott termettek a hajduk is, összesen két ezeren. Azt lehetett hinni, hogy az óriási török sereggel szemben ennyi segítség nem sokat lendít. De a hajduk kapitánya hamar megmutatta, mire képes az ő vakmerő csapata.

Tudta, hogy a török seregnek a Dunán hajók szállítják az eleséget meg a hadiszert. A Duna mentén az egész vidék a török kezében volt.

— Nem baj! Mégis oda férünk. Majd meglátjuk, sokáig vitézkedik-e a pogány, ha nem lesz mit ennie és nem lesz sem puskapora, sem golyója.

S a kis csapat éjjel-nappal, pihenés nélkül törtetett keresztül az ellenséges tájon, el is jutott a Dunához. Nem kellett sokáig várnia. Jött a bácsi bég, huszonnégy hajóval, mind tele élelmi és hadi szerrel. A hajduk Szegzárdnál ráütöttek, a béget háromszáz emberével levágták, a hajókat elfogták. De ez csak a kezdett volt. A nagyobbik hajó-raj még csak ezután evezett fölfelé, még pedig száznál több hajó, mind tele rakva értékes holmival, eleséggel, fegyverrel, ágyuval, puskaporral. A bácsi bég veszedelme után azonban most már vigyázott a török vezér és ötezer főnyi sereg kísérte a parton a hajókat. Ennek is neki

rontottak a hajduk, az egész török hadat részint levágták; részint a Dunába fojtották és az összes hajókat, töméntelen martalékkal, elfoglalták.

Hajója már nem volt a töröknek, de szárazföldön még kaphatott segítséget. A törökök utja pedig Eszéken át vezetett, ott volt a nagy hidjak a Dráván. De fölkerekedtek a hajduk, ott termettek messze Eszéknél és fölégették a hidat.

A basák dultak-fultak, szakálukat tépték s boszut esküdtek. A pécsi, szigeti, koppányi s más bégek nyakra-főre siettek a rettenetes hajducsapat ellen: sok ezernyi hajdukkal el is érték, bekerítették. De a hajduk a tiz-szeres tul-erőtül sem ijedtek meg. Eszökbe sem

jutott, hogy meghódoljanak; neki rohantak a roppant tömegnek s iszonyu kaszabolással utczát vágtak közte. Elesett közülök is vagy kétszáz, de a többi szerencsésen keresztül tört és odább vonult a töröktől elszedett tömérdek zsákmánnyal. A basák pedig téphették a szakálukat dühökben, de a háborut nem folytathatták, mert a

seregöknek nem volt sem enni valója, sem puskapora.

Számtalan ilyen hadi tettet vittek a hajduk véghez. Történt aztán, hogy egy még talán fontosabb küzdelemben szálltak vitézül sikra.

Bocskay István, a jeles erdélyi fejedelem, akiről már beszéltem nektek, fegyvert ragadott, hogy a magyar nemzet jogait és szabadságát a zsarnok németek és más idegek ellen megvédelmezze.

Fegyvert ragadott, ámde időre volt szüksége, hogy hadat szervezzen, sikra szállhasson. Az ellenségnek pedig készen állt a serege. Hát bizony az a nagy veszedelem fenyegette Bocskayt, hogy csuffá lesz,

még mielőtt igazán bele foghatott volna a dolgába.

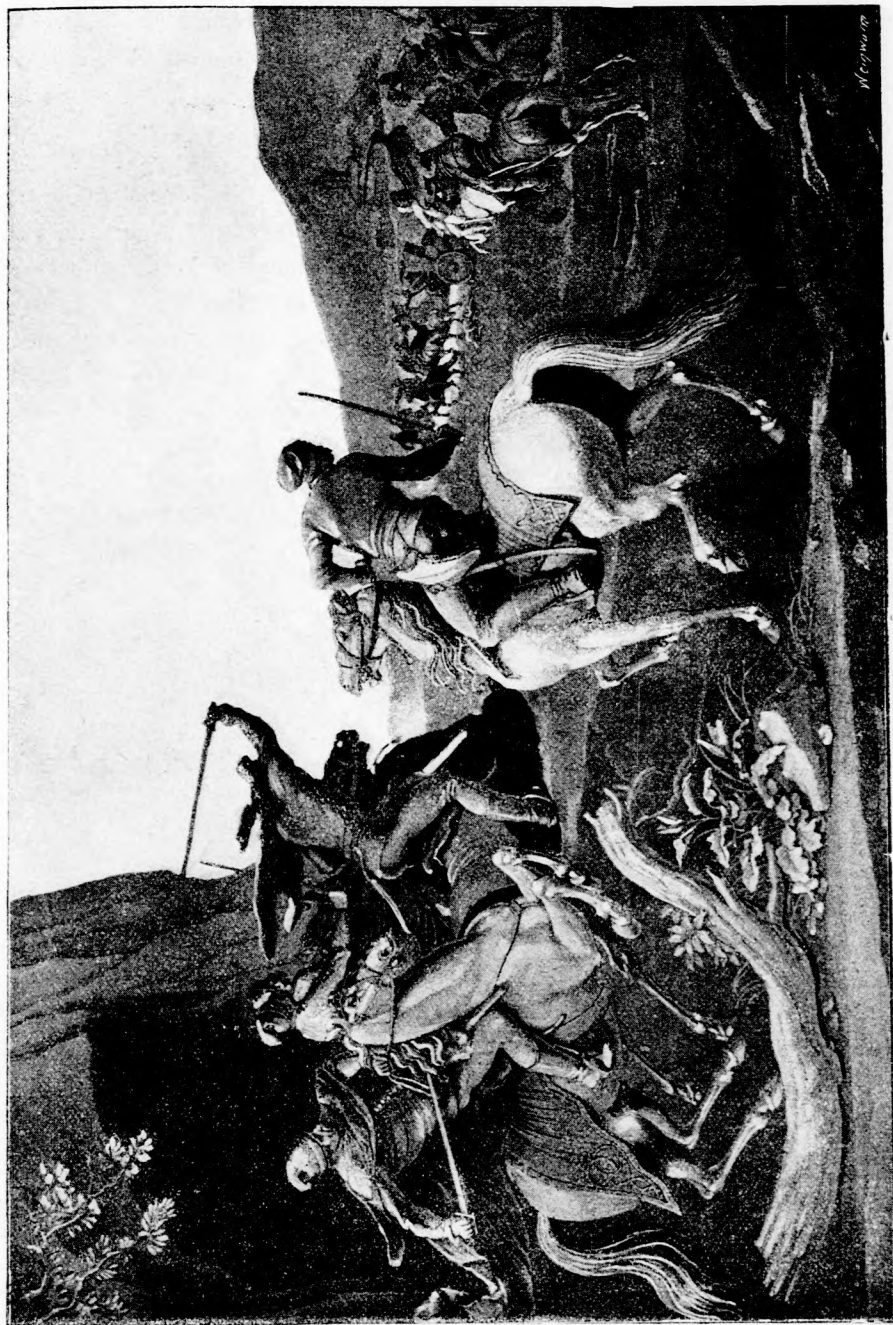
Ekkor elő állott a szabad hajduk vitéz hada. S így szóltak Bocskayhoz:

— Nemzetünk szabadságáért, jogaiért, hitünkért harcolni akarunk mi is utolsó csepp vérünkig. Fejedelmünknek ismerünk, parancsolj velünk! (Folytatása a 266. lapon.)

MAGYAR HAJDUK A XVI. SZÁZADBAN.

(Lásd a 262. lapon.)

CSATÁBA VONULÓ KURUCZOK. (Lásd a 262. lapon.)

(Folytatás a 264. laphoz.)

Mindjárt volt Bocskaynak serege. Nem nagy, de vitéz. Sikra is szállt rögtön s egymás után kegyetlenül megverte az elleneséges hadakat. Bocskaynak ideje maradt, hogy nagyobb sereget gyűjtsön, mellyel aztán győzelmesen nyomult előre. A vitéz hajduk hűségesen harczoltak vele s diadalmasan hatoltak egészen Bécsig s még azon is túl, mindig első a csatában.

Mikor Bocskay győzelmesen végezte el hadjáratát, nem feledkezett meg az ő derék hajduiról.

— Eddig csak véreket ontottatok, pedig e szép hazából egy talpalatnyi sem a tiétek. Legyen ezentul nektek is otthonotok, legyen földetek, melyet béke idején mivelhettek s melyen nyugodtan és boldogon élhettek.

És a sik alföld felső részén nagy darab földet adott a szabad hajduknak, ahol ezek több városban meg is telepedtek. Ez a föld aztán az ő külön hajdu-kerületök lett, élén a hajdu kapitánnyal. Megvan mai nap is, most »Hajdu vármegye« néven. Ott élnek a hajdani, az igazi hajduk utódai, ma is derék, igaz jó magyarok.

Megtelepedésök után mindig vitézül részt vettek a hajduk a magyar nemzet nehéz harcaiban, így a kurucz harczokban is.

Kik voltak a kuruczok? Volt idő, mikor jóformán az egész magyar nemzet, minden jó magyar ember kurucz volt. De a »kurucz« név ennél régibb eredetű. Sokan, akik ma kurucz magyaroknak tartják magukat, alkalmasint nem is tudják, hogy a »kurucz« szó igazában nem is magyar szó.

Több mint negyedfél száz esztendeje, hogy a fenyegető török ellen egyszer ismét hadjárat indult meg. A római pápa is

támogatta a pogány török elleni harczot és minden vitéznek, aki belép a seregbe, bűn-bocsánatot ígért. Ennek jeléül minden harczos kereszt-jelt viselt a mellén. A kereszt latin neve »crux«, a kereszt-jeles vitéz pedig »cruciatus«-nak, azaz keresztiesnek nevezték. De a magyar nép nem tudta ezt az idegen szót megszokni, »kurucz«-ot csinált belőle s a kereszties sereget kurucz seregnek nevezte el.

Ennek az első kurucz seregnek, melynek Dózsa György volt a vezére, nagyon szomorú vége lett, aztán hosszú ideig nem is igen volt többé szó kuruczokról, jóformán még a név is feledésbe merült. Hanem körülbelül kétszáz esztendővel ezelőtt egyszerre csak ismét föltámadt, aztán híressé lett hosszú időre. De ekkor már nem a török ellen harczolóknak volt a neve; kereszt-jelt sem viseltek a kurucz vitézek, nem is deríthető ki biztosan, miért vették föl a kurucz nevet.

Nem is »kuruczok« voltak eleinte, hanem »bujdosók«. Még pedig valóságos szerencsétlen bujdosók, akik egyik napon még gazdag, büszke nemes urak voltak, a másik napon már koldus földönfutók.

Több mint kétszáz esztendeje: 1670 körül nehezedett rá súlyos állapot a magyarokra. Messze az országon kívül élt a király, kit gonosz idegen tanácsosok vettek körül. Ezek kegyetlenül garázdálkodtak, német, olasz, spanyol idegen zsoldos hadakat küldtek a magyar nép nyakára. Nem volt törvény, se igazság; a gonosz zsoldosok raboltak, zsaroltak s aki csak szólni is mert ellene, az börtönbe és vérpadra került. Aki csak tehetette, menekült, hogy legalább az életét megmentse. Az erdélyi részekbe menekültek, ahol akko-

riban Apaffi Mihály volt a fejedelem, aki egyben másban segítette is a szegény bujdosókat.

Ezek azonban nem érték be azzal, hogy csak busuljanak. Seregbe gyültek, fegyvert rántottak az idegen elnyomók ellen. Eleinte kevés szerencsével harcoltak, de csak-hamar fordult a koczka, mikor a szepesi Thököly Imre gróf állott az élükre. Már ekkor kuruczoknak nevezkedtek.

Azután harmincz esztendeig kurucz világ volt Magyarországon. Kurucz volt mindenki, aki azt akarta és azért harcolt, hogy a magyar a maga ura legyen a maga hazájában, hogy a betolakodott idegen ne merje őt itt bántani. Az ellenséget pedig, a német zsoldos hadat és aki ezzel tartott, csuf néven »labancz«-nak nevezték el, ami állítólag abból eredt, hogy az elkeseredett kurucz vitézek közeledtére a megszeppent zsoldosok azt kiáltozták egymásnak: »Lauf, Hans (fuss, Jancsi), jönnek a kuruczok!« Mások szerint a »lafancz« (lompos) szóból eredt, mert a zsoldosok ruhája sokszor rongyos volt.

Thököly vezérlete alatt a kuruczok sokáig szerencsésen harcoltak, egész Felső-Magyarországot elfoglalták és Thököly a fejedelmi czimet vette föl. De később elpártolt tőle a hadi szerencse, annyira, hogy a kurucz sereg teljesen szét szóródott, magát Thökölyt pedig egy áruló török basa, kit barátjának hitt, elfogta. Konstantinápolyba vitték, ott is halt meg.

A legyőzött kuruczokra most még gonoszabb sors következett: az idegen zsoldosok és vezéreik még kegyetlenebb zsarolásokat, vérengzéseket vittek véghez. Hát ezt nem tűrhették sokáig. Gyülekeztek, fegyverkeztek a kuruczok, csak vezérre volt még

szükségök. Csak-hamar kaptak méltó jeles vezért a nemes jellemű, dicső emlékü II. Rákóczi Ferenc személyében.

Ekkor következett még az igazi nagy kurucz háború! Lángba borult egész Magyarország. Rákóczi táborába özönlött mindenfelől a magyarság. Majd nem tiz esztendeig harcoltak a kurucz hadak, sok véres csatát vívtak, változó szerencsével; de kemény küzdelmök nem volt hiába. Mikor véget ért a harc, biztosítva volt a magyarok ősi szabadsága.

Elpihentek a kuruczok, hosszú béke következett az ő kemény csatáik után. A nevek fenn maradt, mint olyan kemény magyaroké, akik készek voltak vérszel-viharral szembe szállni, hogy igaz jussukat, ősi szabadságukat megvédjék mind halálig!

Pótló rejtvény.

Vén	Istenfő
Lusta	Galy
Menyasszony	Kaczag
Ágy	Eszes
	Róna

E szavak mindegyike helyébe keressetek és tegyetek más, egészen hasonló értelmű szót. Ez új szóknak kezdőbetűi aztán, fölülről lefelé olvasva, egy nagy magyar költő nevét adják.

A megfejtők névsorából elsőnek kisorsolt kapja jutalom-nyereményül a következő művet:

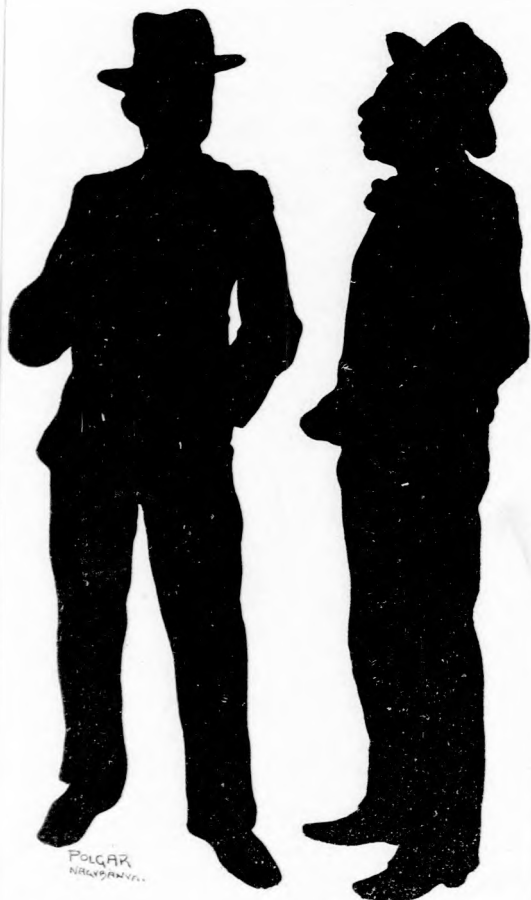
„Ifjusági Emléklapok.“

Elbeszélések és költemények, az ifjuság számára gyűjtötte Füßy Tamás, színes táblába kötve.

SZABADSÁG ÉS TÖRVÉNY.

— Párbeszéd. —

Pali.

Jöjj velem föl a Zugligetbe,
Intenek a kék hegyek!

Bandi.

Kirándulni? Hétfői nap?
Hová gondolsz? Nem megyek.

Pali.

Gyere Laczi! Majd meglátod:
Mulatunk felségesen!

Bandi.

Sose kísérts! Eleget bánt
A két elégségesem.

Pali.

Ej no! Fél nap nem a világ!
Majd csak kimentjük magunk!

Bandi.

Beszélsz mint egy elemista —
Hisz' már nagy fiúk vagyunk!

Pali.

Éppen ezért! Jelszavunk most
Az önállóság legyen!

Bandi.

Törvényt, szabályt megsérteni.
Nem önállóság nekem.

Pali.

Hát csak maradj, rabszolga te!
Jó, legyen . . . magam megyek.

Bandi.

A szabadság hősei is
A törvényért küzdenek.

Pali.

Ugy beszélsz mint öreg urak
Az országgyűléseken.

Bandi.

Öreg apám, apám így tett —
Példájokat követem.

A KÚT MELLETT. (Lásd a 262. lapon.)

A KICSERÉLT DIÁK.

— Diák-émlékeiből elmondja Döme bácsi. —

(Vége.)

MI TÜRÉS-TAGADÁS, csöppet sem találtam bátorságosnak, hogy a tehén előtt lépegessek. Olyan veszedelmesen előre hajló szarva volt! De hát csak fogtam a kötelet és vezettem. Az öreg-béres szapora nagy lépésekkel haladt elől a másik két tehénnel, alig tudtam a nyomában maradni. Kivált hogy abban a nehéz csizmában lépni sem tudtam jól. Csak úgy csetlettem-botlottam. Akár hányszor el is estem volna, ha a kötél nincs a kezemben. A riska tehén tartott meg a lábamon. Csak hogy a riska, úgy látszik, végre megunta, hogy ő legyen a támogatóm. Egyszerre csak megállt.

— Gyere no! Mit állsz meg, ostoba tehene!

Nagyot rántottam a kötelen, de a riska még nagyobb vissza s én hanyatt vágódva terültem el a földön. A tehén pedig ekkor előbbre jött és bambán reám nézve állt meg. Azt hittem, iziben felöklel.

— Jaj! Segítség! ordítottam rémulten.

Az öreg-bérés oda jött.

— Mit orditsz már no? Csak nem hiszed talán, hogy megesz a riska? Hiszen nem vagy te széna! Ugy látom, nem vagy a jószághoz való. Na, itt jön a Palkó, rá bízom a teheneket. Tudok én a te számodra jobbat.

— Legjobb lesz, ha haza visznek a szüleimhez, felelém pityergős hangon.

— Hát még mit! Megyünk a kaszálóra és boglyába rakjuk a szénát. Már jól megszáradt. Én rakom a boglyát, te meg hordod nekem a szénát.

— No, ezt nem bánom. A szénában otthon is szerettem játszani.

— Nem játszunk, hanem dolgozunk!

A kaszálón több munkás foglalkozott azzal, hogy rakásba hordja össze a szénát.

— Ti most már haza mehettek, szólt az öreg-béres. Majd én a Jóskával megrakom a boglyát.

Nagy széna-gyűjtő fa-villát adott a kezembe.

— Erre szeded föl, aztán ide hordod nekem, mondá.

Ez a munka eleinte félig-meddig tetszett. De nem tovább tíz percznél. A nap forrón tűzött, a villa kemény nyele törni kezdte a tenyeremet. Fél óra múlva már lihegve czipeltem a nehéz szénát, verejték csurgott végig az orcámon; meg köllött pihennem.

Igen, ha lehetett volna! De az öreg-béres keményen rám szólt:

— No hát? Mi lesz? Mit álldogálsz?

— Nagyon elfáradtam, pihennem köll egy kissé.

— Jó is volna! Majd bizony lopjuk a napot! Ha itt lesz az ebéd ideje, majd pihenünk.

— De ha nem bírom...

— Majd bírod mindjárt, ha oda megyek és meghuzom az üstöködet! Azt hiszed, azért tart a gazdánk, hogy fényes nappal is pihenj? Soha ilyen lusta ficzkót! Láss hozzá!

Keserves sohajtással fogtam hozzá. Hejh, de elmúlt a kedvem a szénabeli mulatságtól!

Végre megkondukt a déli harang-szó mesze a faluban. Ugyan-akkor egy kis cselédleány érkezett hozzánk, nagy fazekat, két cserép tálkát s két bádog-kanalat hozva. Az öreg-béres letörölte arczáról a verejtéket és vigan szólt:

— Jó ebédet hoztál-e, hugám?

— De jót ám! Hus is van benne.

Leültünk
kos oldal
Bab-főzelék
öreg-béres

— Aur
asszonyom
sokszor et

Nem fe
a nehéz ét
Hol a sz
csemege,

Ebéd
boglyának

— Egy
te is. Az

Dehogy
tünődtem

ség: apá

erre az i

bort is

szavamon

dog para

kája, mi

már alap

eszméből.

Apám b

vissza té

várni.

Bizony
hát ha m

Nem
béres, m

fel, a ki
deloghoz
sok volt
haza. Cs

— Mo
lehevere
értünk.

Leültünk a félig megrakott boglya árnyékos oldalába, hozzá láttunk az ebédhez. Bab-főzelék volt, benne füstölt hus. Az öreg-béres nagy élvezettel ette.

— Aunye, de csak jól ellátott majorosné asszonyom! No öcskös, ilyet eddig nem sokszor ettél, ugy-e?

Nem feleltem, csak gyűrtem magamba a nehéz ételt, a szemem pedig könybe lábadt. Hol a szépen terített asztal, finom étel, csemege, amihez otthon szokva voltam!

Ebéd után az öreg-béres neki dült a boglyának.

— Egy kis félórát pihenünk. Aludjál te is. Az megerősít.

Dehogy is tudtam aludni! Elkeseredve tűnődtem borzasztó sorsomon. Semmi kétség: apám csempészett éjjel, álmomban erre az ismeretlen tájra ... azt a pohár bort is azért adta, hogy elkábitson ... szavamon fogott, hogy inkább volnék boldog paraszt fiú; kellemesebb ennek a munkája, mint az az unalmas tanulás. No, már alaposan kigyógyultam ebből a fonák eszméből, elég volt ennyi is a leczkéből. Apám bizonyosan csak ezt akarta. Mire vissza térek a majorba, bizonyosan ott fog várni.

Bizonyosan! Megdobbant a szívem. Mert hát ha nem bizonyos? Az szörnyű volna ...

Nem tűnődhettem tovább, mert az öreg-béres, mintha csak ébresztő óra verte volna föl, a kiszabott időre fölébredt és megint dologhoz láttunk. Szerencsére már nem sok volt hátra, korán délután megindultunk haza. Csak ugy vonszoltam a lábaimat.

— Most már ugyancsak jól fog esni, hogy leheveredhetünk, mondám, amint az udvarra értünk.

— Most? Messze van még odáig. Csak nem gondolod, hogy a jó Isten heverésre teremtette a fényes nappalt? Elég hosszú az éjszaka. Most az istálót fogod rendbe hozni. Kihordod a régi almot és ujat teritesz a jószág alá. Egymás után!

Kicsibe mult, hogy sirva nem fakadtam. Én, a kényes diák, ilyen piszkos, bűzös munkát végezzek! De az öreg-béres fenyegetőleg rivalt rám:

— No, mit ögyelegsz? Talán bizony válogatnál a munkában? Gyönyörű gazdamber lesz belőled!

Hát neki fanyarodtam. Ha látnának iskolabeli pajtásaim! De ha csak meg is tudnák!

És hiába vártam az apám megjelenését. Be is esteledett, nem jött érttem senki. Abból a rettenetes bab-czuspajzból adtak egy tálkával vacsorára, aztán lefekhettem... a szalma-ágyra! Az öreg-béres is lepihent, miközben így szólt:

— Nem nagyon iparkodtál az első napon, hékás! No de hiszem, majd bele tanulsz és böcsülettel kitöltöd az esztendődet.

— Az esztendőmet? Miféle esztendőmet?

— Bolond kérdés! Hát' szen esztendőre vagy elszegődve.

Majd kővé dermedtem. Hát ez ne csak egy kis leczke legyen, hanem végkép ebben a borzasztó sorban éljek? Nem! Bele halok, vagy ... megszököm. Igen, de hová?

Gondolataim össze kavarodtak. Nem is tudtam sokáig igazán gondolkozni. Az egész napi szokatlan nagy erőfeszítéstől teljesen elbágyadva, mélységes mély álomba merültem.

Arra ébredtem föl, hogy valaki erősen rázogot. Szét néztem, bámultam ... Alszom-e

még? . . . Hiszen itthon vagyok kényelmes ágyamban s az apám áll mellettem.

— Micsoda lustálkodás ez, Döme fiam? szólt. Szaporán talpra! Egy kis beszédem lesz veled. Mivel tegnap azt mondtad, hogy nem kívánsz tovább tanulni, hanem inkább volnál . . .

— Jaj nem! Nem! Nem mondom már! Megöleltem jó apámat.

— Édes jó apuskám, nem tegnap volt az, hanem még tegnap előtt este, hogy olyan oktondiságot beszéltem. Tudom én, hogy nem csak álomban voltam béres-gyerekek kicserélve. Juj de borzasztó volt! Megjött-e az a tanító ur? Alig várom, hogy dologhoz lássak!

A többit könnyen kitalálhatjátok. Soha sem irigyeltem többé azokat, akik nem tanulnak és soha sem esuszott többé hiba az iskolai bizonyítványaimba.

MEGFEJTÉSEK ÉS MEGFEJTŐK.

A »KIS LAP« LVII. köt. 15-dik számában közölt képrejtvény megfejtése:

Apácza-zárda

Helyesen fejtették meg: Nádosy Ella, Preisach Frida, Freund Imre, Gázsó Irma és Anuska, Morzsányi Elluska, Szabó Margitka és Géza, Mérey Ágoston és Dalma, Ürményi Alice, Tannenberg Géza, May Imre, Badies Gizi, Sztányi Matild, Latinovits Tibor, Sélley Lili, Boros Emmike, Weiss Aurél, Szigethy Margitka, Ebeczky Gabriella, Furman Lilike, Molnár Ferencz, Urbán Elly, Haksch Mariska, Gyika Alice, Löwensohn Margit, Pollák testvérek, Starzinszky Ferencz és István, Szilágyi Ernő (Előbb nyird körül a papiroost, azután írj! F. b.), Sidlauer Panna és Lenke, Kiss Margitka, Husz Miczike, Török Gabriella, Szinyei-Merse Jenő, Sziklay Vera, Vajda Anna, Lengyel Margit és Kálmán, Veress Gizi, Bille Imre, Lyócsa Jolán, Koleszár Mariska, Bics Erzsike, Kopcsa Juliska, Róth Dóra, Jakim Mariska, Naschitz Gyuri, Frankl Miczi, Kummerer Paula, Reich Frigyes, Póttis Irén, Lakner Margit, Ujhelyi Tivadar, Fleischmann testvérek, Zoltán Bertalan, Péterfy Vilma, Kazy Péter,

Halassy Valika, Czako Miklós, Mittermaier Linike, Sier Friczi, Herczeg Ilona.

A jutalom kisorsolása szabályszerűen megtörtént. nyertesek lettek a *Fleischmann testvérek*, *Nagy-Körösön*, kiknek a jutalom-könyvet (*»Derék Ferkó.«* elbeszélés az ifjuság számára, írta *Marryat*, átdolgozta *Donázy Ferencz*, hat színes képpel, díszes kötésben) a kiadó-hivatal megküldi.

A »Kis Lap« LVII. köt. 14-dik számában közölt rejtvénymegfejtését még beküldték: Péterfi Vilma, Naschitz Gyuri, Lyócsa Jolán, Koleszár Mariska, Bics Erzsike, Róth Dóra, Kopcsa Juliska, Jakim Mariska.

FORGÓ BÁCSI POSTÁJA.

Keszely Béla. Voltaképen a kis lány ijedt-e meg a nyusztól, vagy a nyuszi a kis lánytól, mint ezt a *Kis Lap* mult-heti száma feltűnő: bizony, magam sem merném eldönteni. De úgy látszik, egyik a másiktól ijedt meg s nagy vitéséget bizony egyik sem tanusított. — **Haksch Mariska.** Majd megint csak elő kerül az a Roszcsonot Ferke is. De ki tudja, merre csavarog most ő kelme? Vagy hogy megjuhozott s szép csöndesen megült? No, majd elválík nem sokára. Az »Inka madara« pedig méltán megnyerte a tetszésedet, valamint az egész gyermek-világét. — **Szinyei-Merse Jenő.** Ha elmégy a *Kis Lap* kiadó-hivatalába, a könyvet, melynek egy példányát bírod már, szívesen kicserélik mással. Képrejtvényed szabatos, de az a baja, mint a rejtvénybe foglalt közmondásoknál általában, hogy első szavát ha kitaláljuk, csak úgy gurul utána a többi. Majd valami egyéb tárgyat, mondást válassz ki magadnak. — **Fischer Pál.** Köszönöm a szíves megemlékezést. — **Harangi Klárka.** Nagyot mulattam a rajzodon. Hiszen te csaknem olyan jól tudsz rosszul rajzolni, mint Vad Laci barátunk! Nyilván az ő példája lelkesített téged is. — **Oszkár bácsi.** A zavart a nyári barangolás okozta. Köszönet az újabb küldeményért. Már a rajzoló kezében van. — **„Alkonyatkor“ stb. (M. B. S.)** Tegye le a lantot. Már nagy Arany János mondta, hogy: »nehéz az«. — **Kövér Margitka és Károlyka.** Reményem, soká maradunk együtt. — **Antalfy Károly.** Forgó bácsi járt a lapok közt is Finmarkenben a tromsói *sund* (tenger-szoros) partján; s mikor az egyik sátorban látta, hogy a csecsemőjét duczolgatja az egyik fiatal asszony, megállt az alvó gyermek előtt és így kiáltott fel: »Nini! Kis lap!« — *Több levélről a jövő számban.*

LEVELEZÉS.

Láner Nellike szeretne levelezni Szeless Adriennel, s kéri szabatos párisi címét.

Szerkesztőség és kiadó-hivatal: Budapest, Kerepesi-ut 54. sz., Athenaeum-épület.
Nyomtatja a kiadó-tulajdonos: Athenaeum irodalmi és nyomdai r. társulat Budapesten.